

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Voorjaar 1991

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

Onderhoud van
groenvoorzieningen en
renovatie kasteeltuin
Amerongen uitgevoerd
door

Tuin- en plantsoenaanleg

Van Ginkel

Castor 64, Postbus 11, 3900 AA Veenendaal, tel. 08385-19039

HERBERG
DEN ROODEN LEEUW

IN DEN KROMME HOECK

DROSTESTRAAT 35
3958 BK AMERONGEN
TELEFOON 03434-54055

KEUKEN OPEN:
VOOR UW LUNCH OP AFSpraak
DAGELIJKS VAN 12.00 tot 14.00 UUR
EN VOOR UW DINER
DAGELIJKS VAN 18.00 tot 21.30 UUR
ZATERDAG EN ZONDAG GEEN LUNCH
WOENSDAG GESLOTEN

B U L L E T I N

no. 19

UITGAVE
STICHTING VRIENDENKRING KASTEEL AMERONGENINHOUD:

Doelstelling en Donateurs	blz. 2
Achteraf bekeken	blz. 4
Berenfestival op Kasteel Amerongen	blz. 6
De kanonnen van Amerongen	blz. 8
Fraaie stukken uit de inboedel	blz. 11
Gevecht tegen vocht	blz. 16
Verslag van de Engelen	blz. 19
Beleef de seizoenen in een Oranjerie	blz. 21
Gevraagd: Assistent - Conservator	blz. 24
Rondtuinen in Amerongen	blz. 26
Manifestatie Bloem-Schik	blz. 27
Boeken	blz. 28
Bericht van het Muziekfront	blz. 29
Huisconcerten op Kasteel Amerongen	blz. 30
Redactie Trio	blz. 32
Colofon	

DOELSTELLING.

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij het verwezenlijken van de doelstellingen van de in Amerongen gevestigde "Stichting Kasteel Amerongen" door:

- het verzamelen van fondsen uit donaties en schenkingen ten behoeve van restauratie en onderhoud van het kasteel Amerongen met bijgebouwen, tuinen, inventaris, archief en verder aanbehoren;
- aankoop van voorwerpen welke een verantwoorde aanvulling betekenen op de aanwezige inventaris en archieven;
- het organiseren van muziekkuitvoeringen, excursies, voordrachten etc., waarvan de opbrengsten ook een steunpunt vormen;
- het verrichten van onderzoek en het uitgeven van publicaties over het kasteel en zijn vroegere bewoners, een en ander in overeenstemming met de wensen van en in overleg met het Dagelijks Bestuur van de "Stichting Kasteel Amerongen" en in het algemeen het bevorderen van alle activiteiten in het belang van de instandhouding en openstelling van het kasteel als museum.
- het coördineren en motiveren van vrijwillige helpers.

De Stichting is door de fiscus gerangschikt als instelling in de zin van artikel 24 I der Successiewet 1956.

Kasteel Amerongen is één van de weinige opengestelde kastelen in Nederland, waarvan de inventaris, na het vertrek van de laatste particuliere eigenaren, volledig in tact is gebleven. Vrijwel nergens anders treft men een ambiance aan, welke zo de aristocratische sfeer van vroegere tijden weerspiegelt als op Kasteel Amerongen.

De oudste meubels dateren van vóór de brand van 1673 en zijn later door de verschillende bewoners aangevuld tot de collectie die nu aanwezig is, waarin begrepen de fraaie historische toetsinstrumenten.

Deze collectie is nooit versnipperd omdat zij lange tijd volgens het Engelse erfrecht (naar nationaliteit van de meeste bewoners) op de oudste zoon vererfde.

Die eeuwenlange aanwezigheid van de meubels in hetzelfde

huis en vaak op dezelfde plaats is een unicum in Nederland en maakt het voor de Stichting-eigenaresse de moeite waard om die lijn voort te zetten en het vele achterstallige onderhoud door restauratie op te heffen.

De eerste fase van de restauratie is voltooid. Hopelijk kunnen de tweede en volgende fasen van het restauratieplan ook uitgevoerd worden.

Van subsidies en entreegelden alleen, is het niet mogelijk de exploitatie en de restauratie te bekostigen.

Het is daarom verheugend dat zich telkens nieuwe donateurs aanmelden en dat er bovendien ook schenkingen worden gedaan.

DONATEURS:

genieten, op vertoon van hun donateurskaart, gedurende de openingstijden, vrije toegang tot het Kasteel, tuinen en park, terwijl zij reductie ontvangen op alle evenementen zoals concerten e.d. en bij bijzondere gebeurtenissen.

de donateurskaart is persoonlijk

Donateurs betalen minimaal f 25.- per jaar per persoon of
 Voor-het-Leven   minimaal f 250.-   "   "

POSTBANK NR. 6163

t.n.v. penningmeester

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

* * *

Tot de bijgebouwen van Kasteel Amerongen behoren o.a.

- * de Oranjerie, waarin het Winkeltje is ondergebracht;
- * de Stallen, met Theeschenkerij "de Paardestal"
tel. 03434 - 54735 of 53701

en

- * het Koetshuis, een ruimte geschikt voor vergadering, congres of al dan niet feestelijke bijeenkomst.
Aanvragen voor gebruik schriftelijk sturen aan:
de secretaris van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen, Drotestraat 20, 3958 BK Amerongen,
t.a.v. de heer J.D. van de Nadort.
Telefonisch overleg met betrekking tot de agenda:
Kasteel Amerongen : 03434-54212

ACHTERAF BEKEKEN.

Zittend op het terras van de Paardestal met een koel pilsje (en dat was dan in een wat ander jaargetijde dan waarin dit verhaaltje wordt geschreven) kon je de afgelopen zomer het resultaat bewonderen van de eerste restauratiefase van het Huis Amerongen.

Onwillekeurig denk je dan aan wat Margaretha Turnor bij de herbouw van het kasteel aan haar man Godard van Reede schreef: "Sulcken hecht werck het is...".

En dat dit waar was bleek wel tijdens de storm van 25 januari '90 toen wel de plastic noodkap over het dak de lucht inging en een aantal bomen in het park sneuvelde waarbij - gelukkig zonder dat zich daarbij ongelukken voordeden - ook een deel van een directiekeet werd verpletterd maar het gebouw zelf geen schade opliep.

Nooit ook had Margaretha Turnor kunnen dromen dat eeuwen later, op 9 mei 1990, twee adellijke heren, nl.

Jhr. drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland, Commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht en Jhr. Ir. L.L.M. van Nispen tot Sevenaer, directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, het dak zouden beklimmen om, na een grondige restauratie van het toch wel wat in verval geraakte "hechte werk", met het leggen van de laatste leien de werkzaamheden feestelijk af te ronden.

Het is niet alleen goed toeven op het terras tegenover het kasteel, het is ook goed toeven in het kasteel. Via de benedeningang binnen gekomen passeer je de linnenkamer, maandelijks vergaderdomein van o.a. het bestuur van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen met vertegenwoordigers van de werkgroepen, waar al het wel en soms ook een beetje wee van het kasteel aan de orde komt.

Dwalend door de gangen zie je in gedachten de knechts, koks en keukenmeiden bezig met hun werk in het kasteel en vanaf 29 juni vorig jaar waren ze bijna lijfelijk aanwezig op de gelijknamige tentoonstelling die op die dag door het lid van Gedeputeerde Staten, de heer Hoekstra werd geopend.

Dat gebeurde op de bovengalerij, dezelfde ruimte waar muzikliefhebbers ook vorig jaar weer regelmatig konden genieten van de door de muziekcommissie georganiseerde concerten.

Nog even om de hoek gekeken in de Engelenkamer waar nijvere handen rusteloos werken aan door de tand des tijds aange-

vreten materiaal.

Op weg naar buiten kom je langs de deur waarachter de trap is naar de zolder, die op 8 februari door een groot aantal van ongeveer 120 medewerkers met meer of minder moeite werd beklommen. Die zolder was toen namelijk het "trefpunt" voor al die mensen die belangeloos zoveel werk doen voor het kasteel.

Buiten gekomen is het terras aan de overkant inmiddels druk bezet met een deel van de bijna 35000 mensen die het afgelopen jaar een kijkje bij en in het kasteel kwamen nemen.

Naar de bebouwing aan de overkant kijkend komt natuurlijk de vraag boven: wel of geen tweede restauratie-fase? Nog altijd is er hoop dat het antwoord op die vraag positief zal zijn.

Nog even een kijkje genomen in het Koetshuis dat nu in "eigen beheer" is en dan door de tuin en langs het Winkel-tje terug.

De beregenings-installatie, op 21 april met enig vlagvertoon door de tuinkabouters in gebruik genomen, doet goede diensten en het Winkeltje goede zaken.

De kanonnen in het gazon langs de oprijlaan zijn nog onwetend van het avontuur dat hen te wachten staat. Snode lieden uit het hoge Noorden gaan er in de Oudejaarsnacht mee vandoor, maar - al hoort dit eigenlijk in een ander jaar thuis - het avontuur loopt goed af.

Bij de ingang staat een groep bezoekers te wachten tot de formaliteiten in het VVV-kantoor achter de rug zijn, waarna ze in het kasteel worden opgevangen door de rondleiders, die niet moe worden een voor de bezoekers nieuw, maar voor hen al zo oud verhaal te vertellen van het kasteel en haar bewoners.

Rondkijkend zie je in de verte over de muren heen het gebied dat vroeger tot de Heerlijkheid Amerongen hoorde en waar op 9 juni - de donateursdag - een groep enthousiaste donateurs heeft gewandeld waarbij ook de molen in Elst werd aangedaan. De niet-wandelaars maakten een kortere wandeling door het kasteel, waarna gezamenlijk werd uitgerust van de vermoeienissen op het al meer genoemde terras. Tegenover de ingang "De Laan" waar je ook langs de deel komt van Gasthuisstraat 4, de plaats waar in november '90 een goed bezochte - en ook nog enige tijd verduisterde - Kerstmarkt werd gehouden en waar ook goed werd verkocht.

Een "rondje kasteel", vanuit een ander seizoen terugkijkend op 1990.

Geen echt jaarverslag, want er gebeurde en gebeurt ook nu nog, natuurlijk veel meer voor en achter de schermen, om ook het nieuwe seizoen weer tot een succes te maken. Geen jaarverslag dus maar meer: het kasteel en haar vrienden, achteraf bekeken...

J.D. van de Nadort,
Secretaris.

EEN BERICHT VAN DE BERENHOEDERS VAN KASTEEL AMERONGEN:

BERENFESTIVAL OP KASTEEL AMERONGEN

De hele maand mei vindt op Kasteel Amerongen een groot Berenfestival plaats dat voor kinderen en iedereen die van beren houdt een belevenis zal zijn. Het kasteel wordt dan "bewoond" door beren van verzamelaars die hiervoor hun mooiste huisvrienden naar Amerongen stuurden. In de statige vertrekken van het kasteel leiden de beren een herenleven: gezellig met elkaar dineren, beleefd converseren in de salon of knus met een boek in de bibliotheek. Maar toch zullen uit alle hoeken en gaatjes ook nieuwsgierige en soms ondeugende beertjes komen kruipen of stilletjes achter een gordijn staan gluren naar al die beren van stand! Voor deze bijzondere gelegenheid zal ook antiek speelgoed uit de kisten van het kasteel voor de berengasten tevoorschijn worden gehaald zodat zij zich niet hoeven te ver-

velen als zij van 26 april t/m 26 mei het kasteel bewonen.

Alle zondagen in mei zal er in het Koetshuis van het kasteel een Berenmarkt zijn. In een aantal marktkramen worden dan speciale "berenartikelen" verkocht: grote en héél kleine beertjes, berenkleren, mooie berenkaarten en posters en natuurlijk honing.....

Men kan met zijn beer op deze zondagen gaan picknicken in het park of echte berentaartjes gaan eten bij het theehuis waar ook een berencreche is.

De beide Pinksterdagen worden van 10.00 - 17.00 uur allerlei "berenactiviteiten" georganiseerd. Ook kan de beer een tochtje door de kasteeltuinen maken in een ponywagen of roeien in de slotgracht en na afloop lekker gaan luisteren naar een concert met muziek die speciaal voor hem wordt gespeeld.

Als beer na zo'n drukke dag wat moe is en zich niet zo lekker voelt omdat hij teveel gesnoept heeft, kan hij naar het "berenhospitaal" dat bij het kasteel klaar staat. Daar zijn bedjes waar beer even kan bijkomen en een echte berendokter die kan kijken wat hem scheelt.

Iedereen mag zijn eigen beer meenemen om hem/haar van dit BERENFESTIVAL KASTEEL AMERONGEN te laten genieten.

Iedere zondag in mei van 10.00 - 17.00 uur, met als hoogtepunt de Eerste en Tweede Pinksterdag. Op deze zondagen is ook het kasteel open vanaf 10.00 uur.

openingstijden Berenfestival 26 april t/m 26 mei:

dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur

zaterdag 13.00 - 17.00 "

elke zondag in mei 10.00 - 17.00 "

Eerste en Tweede Pinksterdag 10.00 - 17.00 uur

Hemelvaartsdag 13.00 - 17.00 uur

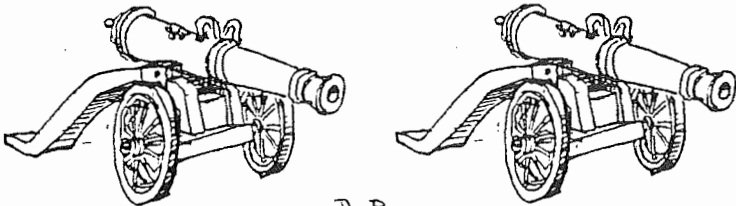
's maandags gesloten, bovendien óók 30 april en 10 mei 1991.

Naschrift: de tentoonstelling wordt ingericht met bijzondere, rond de 50 jaar oude beren. Wie de leeftijd van zijn beer niet precies weet: er komt ook een taxateur.

Door de organisatoren van de tentoonstelling worden nog

vijftig jaar oude requisieten gezocht. Degenen die van dit bijna antieke speelgoed in huis hebben, zoals theeserviesjes, bedjes, wagentjes, een parasolletje of kleding (alles natuurlijk in beren-formaat) en die iets in bruikleen voor de tentoonstelling willen afstaan nemen graag contact op met mevr. S. Stratenus, tel. 03434 - 52461.

DE KANONNEN VAN AMERONGEN

D. P.

Voor diegenen onder u die niet in de directe omgeving van het Kasteel en Amerongen wonen; Voor diegenen onder u die er het fijne van willen weten: Het echte verhaal van de verdwijning en terugkomst van de twee kanonnen.

Aan het prille begin van 1991 werd Amerongen opgeschrikt door een brutale diefstal. Twee kanonnen die zich al tientallen jaren in de tuin van het Kasteel bevonden werden door dertien jonge Makkumers ontvreemd.

Op Oudjaarsavond rond half zeven, verschaften de Friezen zich toegang tot het kasteelterrein. Dat zij niet zijn opgemerkt blijft een raadsel, daar tussen zes en acht uur die avond twintig gasten op het Kasteel arriveerden. Omdat de actie heel kort duurde, 20 minuten in het totaal, zijn de Friezen als het ware door de mazen van het net gekropen. Die avond voerden zij de kanonnen triomfantelijk mee naar hun dorp waar het Nieuwjaarsfeest geheel in het teken van de terugkeer van de kanonnen stond.

De kanonnen werden aan het einde van de vorige eeuw, in 1886 opgehaald door een schatvisser die op jacht was naar het goud dat zich op de zeebodem zou bevinden. Dit goud bevond zich aan boord van het Engelse schip de 'Lutine'

dat in de nacht van 9 op 10 oktober 1799 voor de kust van Terschelling is vergaan. Gedurende de hele 19de eeuw zijn er verschillende pogingen ondernomen om het goud naar boven te halen. In 1800 en 1801 werd voor een waarde van fl 669.000,- geborgen. Tussen 1857 en 1861 werd nog eens voor een half miljoen opgehaald. De duikers die in 1886 naar het steeds dieper in het zand zinkende schip zwommen hadden minder succes. Ook in 1938 is er nog een poging gedaan een deel van het goud op te baggeren. Dat is toen niet gelukt en na de oorlog kon men het schip niet meer lokaliseren.

De kanonnen werden door de schatvisser geschonken aan Willem Maas, eigenaar van de laatste kalkbrandoven van Makkum. Vanaf dat moment hebben de kanonnen jaren lang deel uitgemaakt van het stadsbeeld van het friese dorp. In 1910 echter, toen Maas failliet ging werd de inboedel gekocht door graaf van Aldenburg Bentinck. De kanonnen werden naar Amerongen gebracht waar zij sindsdien op het 'bastion' stonden.

De graaf zou de kanonnen hebben gekocht om het park rond het kasteel, dat immers in de vorm van een versterking was aangelegd, te verfraaien. Waarschijnlijk hebben vroeger meer beelden in de tuin gestaan die allen generaals en andere militairen uitbeelden.

Reden voor de actie van de jonge Friezen was het feit dat men vond dat de kanonnen eigenlijk in Makkum hoorden. Op vele jaarvergaderingen van de Makkumse 'Vereniging Plaatselijk Belang Makkum' werd de kwestie aan de orde gesteld. Al eerder, op Oudejaarsnacht 1989 werd een poging ondernomen de kanonnen uit Amerongen terug te halen. Vanwege het onderschatte gewicht van de twee bronzen zwaargewichten mislukte dit plan. In 1990 hebben de Makkumers zich er goed op voorbereid. Maanden werd er getraind in de plaatselijke fitness. En.. de actie lukte.

De Rhenense politie werd op 1 januari op de hoogte gesteld door de politie uit Bolsward. De Amerongse burgemeester werd op 2 januari ingelicht door de heer Tichelaar, eigenaar van de Makkumse aardewerk fabriek. Aanvankelijk werd in Amerongen niet begrepen dat het om een ludieke grap van de Makkumers ging, maar men besloot nog niet met een juridische zaak te dreigen: Vrijdagnacht, 4 januari ging er op instigatie van de heren E. van Geijtenbeek en M.Ph.J.Plet,

een groep Amerongers 'up North' om het onrecht te herstellen.

In Makkum aangekomen werden de kanonnen met behulp van een kraan snel op een vrachtauto geladen. Door het felle licht van de videocamera aangetrokken, verzamelde zich een groep Makkumers rond de plaats van handeling. Het was rond middernacht, de discotheken en kroegen in Makkum liepen net uit. De timing was dus niet zo handig. Wat kon worden verwacht gebeurde: iemand tipte de jonge Friezen. Even buiten het dorp waar de Amerongers stopten om de kanonnen voor verder vervoer vast te binden werden ze omsingeld door een twaalfstal Makkumse auto's. De politie die inmiddels ook op de hoogte was gebracht, gelastte de Amerongers de buit weer af te laden. Onverrichter zake en teleurgesteld keerden onze moedige mannen terug naar Amerongen.

De sportieve tegenactie was mislukt. Onbegrepen door de Friezen, die hun eigen actie wel als 'ludiek' bestempelden. Gelukkig bleek het niet nodig alsnog met juridische stappen te dreigen. Snel kwam het bericht dat men in Makkum besloten had de kanonnen terug te brengen.

Onder de melancholische tonen van een prachtige treurmars werden de kanonnen op een kar getrokken door een fier zwart paard, naar het Kasteel teruggebracht. De Makkumers, gekleed in zwarte rouwkleding droegen zo hun gevoelens op aan het samengestroomde Amerongse publiek. Na enkele speeches werd Berenburger en Friese kruidkoek rondgedeeld. In het Koetshuis stond een band opgesteld. Erwtensoep werd geserveerd waardoor de hele dag in een uiterst goede stemming verliep.

En het verhaal kreeg nog een staartje... Tijdens het hierboven beschreven 'happy end' werd er contact gelegd tussen het Museum Kasteel Amerongen en de zoon van de heer Tichelaar, eigenaar van de oudste nog bestaande Friese aardewerk fabriek. Plannen werden geboren om nog deze zomer op het Kasteel een expositie te houden over Fries (Makkums) aardewerk. Inmiddels zijn drie medewerkers van het Kasteel naar Friesland afgereisd om de ideeën te concretiseren. Wellicht zal het resultaat van de kanonnenroof een mooie tentoonstelling zijn...

Cathinka Huizing.

FRAAIE STUKKEN UIT DE INBOEDEL IN DE SCHIJNWERPER

Een set meubels met bloemenmarqueterie.

Naar aanleiding van

- het herdenken van het 50-jarig bestaan van het Prins Bernhard Fonds in 1990. Dit Fonds verleent financiële steun aan de Vereniging Rembrandt, Nationaal Fonds Kunstbehoud.

Voor het overnemen uit "Verslag over 1984", uitgegeven door Vereniging Rembrandt kreeg de redactie toestemming en is daarvoor het bestuur van de Vereniging zeer erkentelijk.

"Een set meubels met bloemenmarqueterie, toegeschreven aan Jan van Mekerens, 1658 - 1733

Kabinet, tafel, 2 gueridons, spiegel

Verschillende houtsoorten

Herkomst: Kasteel Amerongen

Verworven door: Kasteel Amerongen, Amerongen

Op Kasteel Amerongen bevinden zich twee sets vrijwel identieke meubelen bestaande uit een kabinet, een tafel, twee gueridons en een spiegel. Alle meubelen zijn versierd met bloemenmarqueterie samengesteld uit verschillende houtsoorten op een eiken kern, met uitzondering van een spiegel waarvan de lijst een zachthouten lijst bezit. Geen enkel stuk is gesigneerd; op stilistische gronden zijn de meubelen toegeschreven aan Jan van Mekerens, meubelmaker te Amsterdam, die ze rond 1700 zou hebben vervaardigd 1).

De voorstellingen op de deuren van beide kabinetten tonen elk een tafelblad, waarvan de randen aan de onderzijde gedecoreerd zijn. Op dit blad staat een vaas, gevuld met verschillende soorten bloemen. Het geheel is omgeven door vogels en vlinders. In de rechter en linker benedenhoek van elke deur is een draperie aangebracht om de afbeelding binnen de omlijsting de suggestie van ruimte te verlenen. De deuren zijn omrand door vlakke ingelegde lijsten. Elk zijpaneel laat ook een vaas met bloemen zien, die echter op een niet gedecoreerde tafel staat.

De bijbehorende gueridons en tafels zijn op bijna dezelfde wijze ingelegd. Eén van de spiegels vormt een uitzondering en heeft oorspronkelijk tot geen van beide sets behoord 2).

Meubelen, versierd met bloemenmarqueterie, werden waar-

schijnlijk voor het eerst omstreeks 1660 in Frankrijk vervaardigd. Franse meubelmakers werkten onder andere naar bloemstillevens van Jean Baptiste Monnoyer (1636-1699). Bloemstillevens hebben waarschijnlijk ook in de Nederlanden een grote rol gespeeld bij het vervaardigen van bloemenmarqueterie. De Amsterdamse goudsmid en mozaïekbewerker Dirk van Ryswyk vervaardigde al sinds ca. 1650 bloemen in paarlemoer-intarsia. Deze gebruikte o.a. een schilderij van Justus van Huysum (1659-1716) als voorbeeld 3). Bij de kabinetten op Amerongen is het, gezien de compositie op de deuren, zeker mogelijk dat er naar een dergelijk voorbeeld gewerkt is. Ondanks het feit dat de olieverf omgezet is in verschillende soorten hout blijft de naturalistische werking groot, hetgeen te danken is aan de technische perfectie van de meubelmaker. Kabinetten met bloemenmarqueterie werden tot ver in de 18de eeuw gemaakt 4) en zijn o.a. te zien in het Rijksmuseum te Amsterdam, het Stedelijk Museum "Het Catharina-Gasthuis" te Gouda en Kasteel Twickel te Delden. De beide sets bevonden zich op Kasteel Amerongen tijdens de bewoning door G.J.G.C. graaf van Aldenburg Bentinck (1857-1940).

Wij beschikken over gegevens die misschien licht kunnen werpen op de herkomst van deze meubelen. De "Staat en inventaris van den boedel en goederen van Vrouwe Ursula Philippota baronesse van Raesfelt, gravin van Athlone ...", gedateerd 6 februari 1722, vermeldt onder het hoofdje "op me VrouwsCamer":

"een groot van notebomen hout ingelegt Spiegel
 een ingelegde notebome Tafel met twee gueridons
 een notebome Cabinet" 5).

Precies twee maanden later werden dezelfde meubelen getaxeerd op 120 gulden 6).

Het is mogelijk dat deze beschrijving betrekking heeft op één van beide van Mekerens-sets, mede gezien de hoge waarde van de meubelen vergeleken met andere vermeldingen in dezelfde lijsten. Ursula Philippota van Raesfelt, erfdochter van Middachten en Herreveld (1643-1721), was in 1666 gehuwd met Godard van Reede, 1e graaf van Athlone, baron van Aghrim, vrijheer van Amerongen (1644-1703). De meubels kunnen door dit echtpaar aangekocht zijn 7), maar niet ondenkbaar is dat koning-stadhouder Willem III deze ten geschenke heeft gegeven. Godard van Reede onderscheidde zich in 1690 en 1691 bij de verovering van Ierland voor

FRAAIE STUKKEN UIT DE INBOEDEL IN DE SCHIJNWERPER

Een set meubels met bloemenmarqueterie.

Naar aanleiding van

- het herdenken van het 50-jarig bestaan van het Prins Bernhard Fonds in 1990. Dit Fonds verleent financiële steun aan de Vereniging Rembrandt, Nationaal Fonds Kunstbehoud.

Voor het overnemen uit "Verslag over 1984", uitgegeven door Vereniging Rembrandt kreeg de redactie toestemming en is daarvoor het bestuur van de Vereniging zeer erkentelijk.

"Een set meubels met bloemenmarqueterie, toegeschreven aan Jan van Mekerens, 1658 - 1733"

Kabinet, tafel, 2 gueridons, spiegel

Verschillende houtsoorten

Herkomst: Kasteel Amerongen

Verworven door: Kasteel Amerongen, Amerongen

Op Kasteel Amerongen bevinden zich twee sets vrijwel identieke meubelen bestaande uit een kabinet, een tafel, twee gueridons en een spiegel. Alle meubelen zijn versierd met bloemenmarqueterie samengesteld uit verschillende houtsoorten op een eiken kern, met uitzondering van een spiegel waarvan de lijst een zachthouten lijst bezit. Geen enkel stuk is gesigneerd; op stilistische gronden zijn de meubelen toegeschreven aan Jan van Mekerens, meubelmaker te Amsterdam, die ze rond 1700 zou hebben vervaardigd 1).

De voorstellingen op de deuren van beide kabinetten tonen elk een tafelblad, waarvan de randen aan de onderzijde gedecoreerd zijn. Op dit blad staat een vaas, gevuld met verschillende soorten bloemen. Het geheel is omgeven door vogels en vlinders. In de rechter en linker benedenhoek van elke deur is een draperie aangebracht om de afbeelding binnen de omlijsting de suggestie van ruimte te verlenen. De deuren zijn omrand door vlakke ingelegde lijsten. Elk zijpaneel laat ook een vaas met bloemen zien, die echter op een niet gedecoreerde tafel staat.

De bijbehorende gueridons en tafels zijn op bijna dezelfde wijze ingelegd. Eén van de spiegels vormt een uitzondering en heeft oorspronkelijk tot geen van beide sets behoord 2).

Meubelen, versierd met bloemenmarqueterie, werden waar-

schijnlijk voor het eerst omstreeks 1660 in Frankrijk vervaardigd. Franse meubelmakers werkten onder andere naar bloemstillevens van Jean Baptiste Monnoyer (1636-1699). Bloemstillevens hebben waarschijnlijk ook in de Nederlanden een grote rol gespeeld bij het vervaardigen van bloemenmarqueterie. De Amsterdamse goudsmid en mozaïekbewerker Dirk van Ryswyk vervaardigde al sinds ca. 1650 bloemen in paarlemoer-intarsia. Deze gebruikte o.a. een schilderij van Justus van Huysum (1659-1716) als voorbeeld 3). Bij de kabinetten op Amerongen is het, gezien de compositie op de deuren, zeker mogelijk dat er naar een dergelijk voorbeeld gewerkt is. Ondanks het feit dat de olieverf omgezet is in verschillende soorten hout blijft de naturalistische werking groot, hetgeen te danken is aan de technische perfectie van de meubelmaker. Kabinetten met bloemenmarqueterie werden tot ver in de 18de eeuw gemaakt 4) en zijn o.a. te zien in het Rijksmuseum te Amsterdam, het Stedelijk Museum "Het Catharina-Gasthuis" te Gouda en Kasteel Twickel te Delden. De beide sets bevonden zich op Kasteel Amerongen tijdens de bewoning door G.J.G.C. graaf van Aldenburg Bentinck (1857-1940).

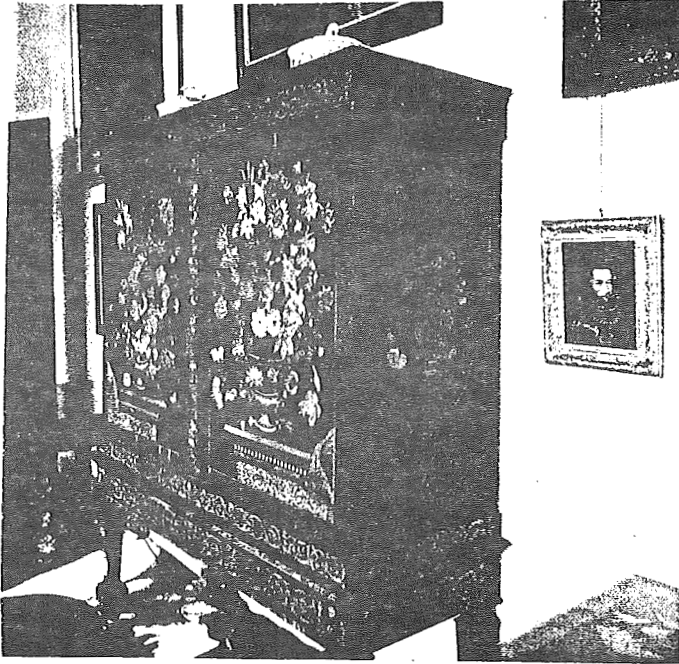
Wij beschikken over gegevens die misschien licht kunnen werpen op de herkomst van deze meubelen. De "Staat en inventaris van den boedel en goederen van Vrouwe Ursula Philippota baronesse van Raesfelt, gravin van Athlone ...", gedateerd 6 februari 1722, vermeldt onder het hoofdje "op me VrouwsCamer":

"een groot van notebomen hout ingelegt Spiegel
een ingelegde notebome Tafel met twee gueridons
een notebome Cabinet" 5).

Precies twee maanden later werden dezelfde meubelen getaxeerd op 120 gulden 6).

Het is mogelijk dat deze beschrijving betrekking heeft op één van beide van Mekeren-sets, mede gezien de hoge waarde van de meubelen vergeleken met andere vermeldingen in dezelfde lijsten. Ursula Philippota van Raesfelt, erfdochter van Middachten en Herreveldt (1643-1721), was in 1666 gehuwd met Godard van Reede, 1e graaf van Athlone, baron van Aghrim, vrijheer van Amerongen (1644-1703). De meubels kunnen door dit echtpaar aangekocht zijn 7), maar niet ondenkbaar is dat koning-stadhouder Willem III deze ten geschenke heeft gegeven. Godard van Reede onderscheidde zich in 1690 en 1691 bij de verovering van Ierland voor

Set meubels
met
bloemenmarquetterie

Willem III. Het was niet ongewoon dat Willem III dergelijke meubelen schonk aan vrienden die hem grote diensten bewezen. Voorbeeld hiervan is een overeenkomstige set geschonken aan Hans Willem Bentinck (1649-1709) en bewaard gebleven op Kasteel Schoonheten 8).

De andere set zou volgens van der Wyck oorspronkelijk afkomstig zijn van Kasteel Zuylestein te Leersum uit het bezit van Willem van Nassau Zuylestein, 1e graaf van Rochford (1649-1708) 9). Van ca. 1700 af zijn er altijd nauwe banden tussen Kasteel Amerongen en Kasteel Zuylestein geweest; twee zoons van de 1e graaf van Athlone huwden twee dochters van de 1e graaf van Rochford. Eén van de dochters, Henriëtte van Nassau Zuylestein (1688-1757), werd in 1722 Vrouwe van Amerongen 10).

Kasteel Amerongen is sinds 1977 opengesteld voor publiek, mede met het doel een zo compleet mogelijk beeld te geven van de wijze waarop dit kasteel bewoond werd. In 1977 werd met Kasteel en inventaris reeds een van de sets verworven.

De Stichting Kasteel Amerongen is zeer verheugd dat zij in staat werd gesteld ook de andere set aan te kopen, zodat beide weer als vanouds op het kasteel getoond kunnen worden.

Bonica Zijlstra

- 1) Th.H.Lunsingh Scheurleer, Amerongen Castle and its furniture, in 'Apollo', LXXX, 1964M p. 364.
- 2) Veilingcatalogus Christie's, Amsterdam, 10-11 mei 1984, p. 102 - 103.
- 3) Th.H.Lunsingh Scheurleer, Jan van Mekerens, een Amsterdamsche meubelmaker uit het einde der 17de en begin der 18de eeuw in: 'Oud Holland', LVIII. 1941, p. 186-187.
- 4) Catalogus van meubelen, Rijksmuseum Amsterdam, 1952.
- 5) Rijksarchief Utrecht, Huisarchief Kasteel Amerongen, II 221.
- 6) Idem, II 224.
- 7) De verbouwing van Kasteel Middachten in de jaren 1694-1697 in opdracht van dit echtpaar, zou een rede kunnen zijn geweest een dergelijk fraaie set aan te kopen.
- 8) Een vriendelijke mededeling drs. H.M.J.Tromp.
- 9) Jhr.dr.H.W.M.van der Wyck en drs. J.Enklaar-Lagendijk, Zuylesteyn, Alphen a/d Rijn 1982,

p. 15 - 16 en p. 17 noot 37.
10) op. cit. noot 9.   * * *

Voorhistorie van de verwerving:

Bulletin nr. 2, augustus 1984 van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Onder het kopje 'Aankoop van Mekerengroep' lezen we:

"... Het betreft dus meubels van uitzonderlijk hoge waarde en dat was dan ook de reden de meubels te plaatsen op de lijst van kunstvoorwerpen, waarvan de uitvoer binnenkort wettelijk verboden is.

Eén set is bij de aankoop van het kasteel en de inventaris in 1977 door de verkopers van de overdracht uitgezonderd en aan de stichting in bruikleen gegeven, omdat anders de koopsom voor het geheel niet meer op te brengen was. De vraagprijs voor deze set was echter zo hoog dat het ook in latere jaren niet mogelijk bleek tot aankoop over te gaan.

Al die tijd heeft deze set dus op het kasteel gestaan totdat bekend werd dat hij binnen korte tijd met een uitvoerverbod getroffen zou worden.

Men heeft de set toen opgehaald en laten veilen bij Christie's in Amsterdam.

Met heel veel moeite is het uiteindelijk met hulp van de Vereniging Rembrandt en het Ministerie van WVC gelukt om de set in de veiling aan te kopen voor een prijs, welke slechts een fractie van de oorspronkelijke vraagprijs bedraagt !

Hoewel de kans erg groot was dat de meubels voorgoed naar het buitenland zouden verdwijnen, is die veiling voor het kasteel een erg gelukkige omstandigheid geweest en zijn deze unieke meubels voor Amerongen behouden gebleven, zonder dat het de stichting meer gekost heeft dan enkele onderhandelingen van de voorzitter van de Stichting Kasteel Amerongen, de Heer Dr. A.W. Vliegthart, die daarvoor veel dank verschuldigd is ! .....

GEVECHT TEGEN VOCHT

Kasteel Amerongen in het licht van het Deltaplan

In de zomer van 1990 werd een aantal niet-Rijks Musea verzocht een inventarisatie te maken van de staat waarin hun kunstvoorwerpen zich bevinden: Het Deltaplan voor Cultuurbehoud. Met dit 'Plan van aanpak achterstanden collectiebeheer' wil het Ministerie van WVC ervoor zorgen dat belangrijk Nederlands cultuurbezit bewaard en beschermd blijft.

Het tentoonstellen in Musea en het bewaren in depots van objecten is een moeilikere taak dan menigeeen denkt. Door bijvoorbeeld textiel, prenten en aquarellen aan (zon)licht bloot te stellen treedt veel schade op. Door de ultraviolette straling worden veel materialen afgebroken. De kleuren verbleken en uiteindelijk is er weinig van de voorstelling over. In het ergste geval wordt van bijvoorbeeld gordijnen het textiel afgebroken zodat er tenslotte slechts verkleurde rafels over blijven. In depots zijn andere oorzaken van de schade veelal vocht, schimmel, ongedierte, maar ook door verkeerd gebruik of ondoordachte eerdere reparaties.

WVC wil Musea, die aan bepaalde eisen voldoen, met 40% van de geschatte kosten voor conservering of restauratie ondersteunen. Het ministerie heeft echter alleen de 'actieve conservering' in de begroting opgenomen. Dit zijn de maatregelen die erop gericht zijn de toestand waarin het voorwerp zich bevindt te consolideren en om verval tegen te gaan. Willen niet-Rijks Musea in aanmerking voor subsidie komen dan wordt geëist dat de 'passieve conservering' reeds in orde is. Hieronder wordt de behuizing, de klimaatbeheersing, de wijze waarop de voorwerpen worden opgeborgen als zuurvrije kasten, dozen en mappen, verstaan. Helaas hebben vele niet-Rijks Musea voor deze basis niet voldoende middelen. Ook Amerongen niet.

Ook Kasteel Amerongen werd verzocht informatie te verschaffen over de staat van de objecten. De provinciaal conservator drs. André van der Goes heeft samen met oud-conser-

vatrice drs. Bonica Zijlstra het werk in anderhalve week geklaard. Zij het in grote lijnen. Om echt een goed beeld te krijgen hoe de collectie van Museum Kasteel Amerongen er aan toe is, zouden de vele voorwerpen stuk voor stuk moeten worden onderzocht en daar was geen tijd voor.

Van der Goes beschrijft het huis als schitterend en de verzameling als heel mooi. Het feit dat de inboedel compleet is gebleven en niet is versnipperd vindt hij uniek voor Nederland. Het niveau van de voorwerpen is wisselend. Je hebt hier schitterende stukken en eenvoudige voorwerpen die bij elkaar horen zoals de eetzaal en de keuken niet los van elkaar kunnen staan. "Je moet het dus niet alleen kunst-historisch zien maar ook cultuur-historisch". De samenhang tussen de objecten die zich al zolang op één plaats bevinden en het huis, de geschiedenis en de bewoners, is van groot belang". Een huis als dit was niet alleen een dak boven het hoofd van de bewoners maar speelde een belangrijke rol in hun leven. Het huis met onder andere haar schilderijen belichaamde de continuïteit van de familie en haar fortuin en benadrukte bovendien de status van de bewoners, ook op nationaal niveau.

Hij vindt dat deze samenhang van de verschillende voorwerpen een rol kan spelen bij subsidiëring.

Op de vraag welke soort voorwerpen op Amerongen er het ergst aan toe zijn antwoordt Van der Goes beslist: " de Schilderijen. Het vernis is er vaak slecht aan toe, maar er zijn ook doeken of panelen waarvan verf loszit of is verdwenen".

Welke individuele voorwerpen het meest hulpbehoevend zijn is een kwestie van prioriteiten stellen. Binnen elke groep objecten zou je stukken kunnen aanwijzen. Als je bijvoorbeeld binnen de groep meubelen naar prioriteiten streeft bij conservatie/restauratie kan je gezien het nationale niveau van het van Mekerens meubilair deze groep echter als meest urgent nomineren. Het nationale aspect wordt ook erkend door het Rijk hetgeen financiële steun van het Rijk impliceert.

Bij het bepalen van de staat van een voorwerp moet je meerdere zaken tegen elkaar afwegen. Zo bestaat de Lelarge-set niet alleen uit hout maar ook uit de bekleding en moet je je afvragen wat het belangrijkste is.

Probleem met veel van het meubilair is de bekleding en het finer, probleem bij schilderijen is veelal het vernis.

Het grote probleem op Amerongen is de luchtvochtigheid. Als ideaal geldt in een museum een luchtvochtigheidsgraad (r.v. genoemd) van 50-60%. Op Amerongen is dat gemiddeld 85% dus 25% te veel. Gevolgen van een te hoge vochtigheidsgraad kunnen zijn: loslatende lijm van de meubels en het loslaten van vernislagen van schilderijen waardoor deze 'blind', ondoorzichtig worden. Ook kan papier, van aquarellen etc., verzuren. Het meest gevreesd is echter een schimmelexplosie die op langere termijn ook voorwerpen aantast.

De oplossing moet men niet zoeken in het aanbrengen van centrale verwarming, de plotselinge temperatuurverhoging zou desastreus zijn. Sterke temperatuur- en r.v.schommelingen zijn immers nog slechter dan een constant verkeerd klimaat. Te grote droogte doet hout (meubelen, panelen van schilderijen) werken en knappen. De voorwerpen op Amerongen zijn vaak al jaren - eeuwen - gewend aan uiterst lage temperaturen en een hoge vochtigheid.

Het is niet ondenkbaar dat plaatselijk het klimaat in Kasteel Amerongen verbeterd zou moeten worden. Toch is niet alles zo slecht als het op het eerste gezicht lijkt. In februari werd tijdens de periode met strenge vorst het museumse ideale percentage r.v. bereikt. Terwijl in alle verwarmde musea de bevochtigers op volle toeren draaiden, haalde de r.v. in het Kasteel tot onze grote opluchting niet onder de 50%. Wel vroer het in het Kasteel 4 graden Celcius, wat ook niet wenselijk is maar de grote gevaren van uitdroging wegen op zo'n ogenblik zwaarder. Met als uitgangspunt dat een hoge, niet te hoge, r.v. acceptabel kan zijn, moeten wij nauwgezet onderzoeken of verandering van r.v. mogelijk en zelfs wenselijk zou zijn.

In de vragenlijst die moest worden ingevuld werd een splitsing gemaakt in kosten voor passieve conservering en actieve conservering. Klimaatregeling, wat onder passieve conservering wordt verstaan, is hierbij buiten beschouwing gelaten wat volgens van der Goes een ernstig gemis is omdat klimaatbeheersing immers het begin is van verantwoord beheer van elke verzameling.

Het plan heeft voor ons veel haken en ogen. Het Rijk gaat immers voorbij aan het feit dat een klein maar uniek niet-Rijks Museum als Kasteel Amerongen te weinig geld heeft om de 'passievolle conservering' te bekostigen. Laat staan dat er middelen zijn om alle hulpbehoevende voorwerpen aan te pakken.

Dat Amerongen de steun van het Rijk verdient en het ook zal krijgen, lijkt aannemelijk. Wij zullen echter wel duidelijk moeten maken waarom wij bepaalde maatregelen wel of niet nemen. Het kan niet genoeg worden benadrukt dat een goede conservering alleen in een goed klimaat kan plaatsvinden.

drs. C.Z.Huizing

* * *

In bovenstaand artikel wordt gesproken over de 'Lelarge - set' : te zien in de Grote Zaal op Kasteel Amerongen; het zijn meubelen van Franse makelij , uit de stijlperiode Lodewijk XVI, sofa's en stoelen met- en zonder armleuning, voorzien van de signatuur van de Fransman J.B.Lelarge, schrijnwerker/meubelmaker van beroep.

(noot: B.R.-v.B.)

KORT VERSLAG VAN DE ENGELEN OVER DE JAREN 1989 EN 1990

De werkzaamheden behorende bij het instand-houden van de textilia, aanwezig op "Amerongen" werden welgemoed en onverdroten voortgezet, ondersteund door het "engelen"geduld dat nu eenmaal zeer nauw samenhangt met dit soort werk: het herstel van het 2e rose gordijn vordert gestaag, maar vergt veel toewijding en heel precies aan-vullen en opvullen van het versleten en soms zelfs verloren gegaan materiaal. Aan de bijbehorende kap is klittenband gezet. Er is nog een aantal kwastjes aanwezig, voldoende voor één volant; op andere plaatsen zullen die dus ontbreken. Uit de bibliotheek is inmiddels het 4e gordijn aan de beurt gekomen; de vorige drie zijn nu in 'n zodanige staat dat zij weer kunnen worden opgehangen. Het resultaat van vele uren omrijgen van de grote patronen op een onderliggend steunweefsel is alleszins bevredigend uitgevallen.

Het herstellen van de bekleding van de zit-ligstoel (uit de Lodewijk-kamer) levert nogal wat problemen op. Verrassend was de ontdekking dat de bekleding van de leuningens soms wel, soms niet vernieuwd was in de loop van de jaren. Zo vertelt ieder meubelstuk de eigen geschiedenis en dat levert soms fascinerende gezichtspunten en problemen op!

Bij voorkomende gelegenheden verleenden wij steun bij activiteiten in het Huis - zo liep bijvoorbeeld de administratie van de ruim 1100 speelgoedberen die de "beren - tentoonstelling" in het voorjaar van 1989 tot een groot succes maakten, vrijwel geheel via ons atelier. De "patchwork tentoonstelling" in juni '89 was eveneens een geslaagd evenement - de antieke lapjesdekens maar ook eigentijds werk naar eigen ontwerpen, trokken veel belangstelling.

Onze behuizing en ook ons werk ondervond schade door herhaalde lekkages, die deels samenhangen met de restauratie van de buitenmuren van het kasteel. Gebrek aan ruimte om de lange gordijnen plat te kunnen neerleggen, belemmerden de gang van zaken en dat had een vertragende invloed.

Ons werk, de wijze van werken en de behaalde resultaten ondervonden steeds meer belangstelling. Zo kwamen leden van de Provinciale Staten van Utrecht zich persoonlijk overtuigen van de situatie op "Amerongen". Duitse historici die op Huis Doorn een selectie samenstelden uit het aldaar aanwezige materiaal en deze gereed maakten voor een reizende tentoonstelling door de Bondsrepubliek, kwamen op "Amerongen" kennis maken en lieten zich uitvoerig inlichten. "Amerongen" verleende bij deze gelegenheid deskundige hulp aan Doorn, bij onder meer het inpakken van kostbare en bijzondere stukken met grote historische waarde. (Huis Doorn ondergaat nog steeds een ingrijpende restauratie.) Het Museum "Flehite" organiseerde in Amersfoort op diverse locaties een grote textiel-manifestatie. "Amerongen" was hier vertegenwoordigd met een demonstratie in het conserveren van authentieke stukken door enkele van onze medewerkers.

In 1990 werd de Textieldag gehouden op "Amerongen" - 29 maart was een koude dag helaas. Mevrouw Stratenus trad op als gastvrouw. Wij luisterden geboeid naar de verschillende voordrachten en de aanwijzingen van mevrouw Balles-trem (directeur van het Centraal Laboratorium voor onderzoek van voorwerpen van kunst en wetenschap, Amsterdam),

werden onmiddellijk in de praktijk gebracht: een uitgebreide inventarisatie van àl het in huis aanwezige textiel werd opgemaakt volgens de aangegeven instructies.

De Kerstmarkt, die in 1989 voor het eerst gehouden werd, ontving onzerzijds hulp o.a. door voor de verkoop gemaakte dozen, overtrokken met vrolijke lapjes of beplakt met beren-plaatjes.

De meters-lange zonne-gordijnen werden weer in eigen beheer gewassen en gestreken en 's zomers opnieuw opgehangen - de zorgvuldige behandeling komt de levensduur zeer ten goede!

Medewerkers kwamen en gingen - op 1 januari 1991 bestond ons groepje uit 15 personen.

S.Stratenus - Duba	J.Koppen - de Neve
S.C.Boreel - Bouman	C.G.van Lenthe - Kocks
J.J.van Dongen - Tuinzing	N.Meijer
J.Enzlin	B.de Muinck Keizer - Baars
E.P.Esveld - van Manen	E.E.Pezarro - van der Horst
N.Fischer - Molijn	H.R.M.Plomp
N.Gerards	A.van Rijsbergen
	C.Kolff - Reijnvaan

BELEEF DE SEIZOENEN IN EEN ORANJERIE!

door Bonica Zijlstra
(kunsthistoricus en tuinenkenner)

In de zomer van 1983 ontmoette ik een gezellige man, die dol is op uitstapjes. Zo brachten we op een herfstmiddag een bezoek aan kasteel Amerongen. Na dwaling door het huis gingen we verder in de tuin. Opeens lag daar aan de overkant een oranjerie. Stel je voor dat je dààr woont, dacht ik, en gluurde stiekem naar binnen.

Kort daarna hoorde ik dat er op Amerongen een parttime conservator werd gezocht. De beloning was: bewoning van de oranjerie. Ik solliciteerde en werd aangenomen. Hartje winter ben ik verhuisd, met de poezen vanaf Utrecht jammerend in de auto. Vanuit een rumoerig studentenhuus aan een spoorlijn. Eenmaal op Amerongen was ik blij dat ik zo nu en dan een auto hoorde!

Stil en donker

De oranjerie van Amerongen is omstreeks 1880 gebouwd,

en rond 1960 voor de helft bewoonbaar gemaakt. In het niet bewoonde deel staan 's winters kuipplanten. Het enige dat ik daaraan moest doen, was het sluiten van de geïsoleerde luiken als het donker werd en vroom. De tuinman gaf eenmaal in de twee weken water. Hij zette zo nu en dan de deur open zodat er frisse lucht voor de planten binnenkwam. Het is in de winter 's avonds op Amerongen niet alleen erg stil, maar ook aardedonker. Toen er een strenge vorstperiode kwam, geloofde ik mijn ogen en oren niet. De grachten vrozen dicht. De ijsclub 'De Scheve Schaats' bouwde een koek en zopie tent en iedere middag en avond zwierde men rond het kasteel. In fel schijnwerperlicht, krassend in de maat van schallende schlagers. Ik krabbelde elke dag op mijn kunstschaatsen verwonderd een rondje. Er werd een kacheltje bij de kuipplanten gezet, dat 's nachts zijn uiterste best deed om de oranjerie vorstvrij te houden.

Geluiden

Met de lente kwamen er binnen al groene knoppen aan de kuipplanten. Buiten hing er een groen waas over de bomen. Er kwamen allerlei geluiden bij: gepraat, geroep en gehark van de tuinvrijwilligers elke maandagmiddag, vogelconcerten 'morgens vroeg, reigers die 's nachts ijzingwekkende kreten slaakten en uilen die luguber krasten. De tuinlieden zeulden de kuipplanten naar buiten, vrijwilligers boenden de oranjerie en richtten daar het Winkeltje in, dat al snel weer vers bezoek ontving. Ook de poezen werden wakker en gingen op jacht. Tot groot afgrijzen van al mijn bezoek, dat zich regelmatig geconfronteerd zag met bloedेरige prooien op het parket. Hoe meer de lente vorderde, hoe meer nieuwe geluiden ik hoorde. Het geplof van boten op de rivier en gewerschoten in de verte: ratels en donderbussen in de kersenboomgaarden van de Betuwe.

Uitzicht

Al bij een beetje zon zat ik op mijn terrasje en keek uit over de kasteeltuin en de uiterwaarden in de verte. In het hoogseizoen stroomde het bezoek toe. Het geknerp van het grind hield niet meer op, de bewonderende kreten voor de kuipplanten, borders en 'mijn' stokrozen waren niet van de lucht en de poezen kregen eindelijk de door hen gewenste niet aflatende aandacht.

Soms werd ik er wel eens kriegel van, als mensen met de neus tegen de ruit mijn interieur bewonderden. Vitrages

werden onmiddellijk in de praktijk gebracht: een uitgebreide inventarisatie van àl het in huis aanwezige textiel werd opgemaakt volgens de aangegeven instructies.

De Kerstmarkt, die in 1989 voor het eerst gehouden werd, ontving onzerzijds hulp o.a. door voor de verkoop gemaakte dozen, overtrokken met vrolijke lapjes of beplakt met beren-plaatjes.

De meters-lange zonne-gordijnen werden weer in eigen beheer gewassen en gestreken en 's zomers opnieuw opgehangen - de zorgvuldige behandeling komt de levensduur zeer ten goede!

Medewerkers kwamen en gingen - op 1 januari 1991 bestond ons groepje uit 15 personen.

S.Stratenus - Duba	J.Koppen - de Neve
S.C.Boreel - Bouman	C.G.van Lenthe - Kocks
J.J.van Dongen - Tuinzing	N.Meijer
J.Enzlin	B.de Muinck Keizer - Baars
E.P.Esveld - van Manen	E.E.Pezarro - van der Horst
N.Fischer - Molijn	H.R.M.Plomp
N.Gerards	A.van Rijsbergen
	C.Kolff - Reijnvaan

BELEEF DE SEIZOENEN IN EEN ORANJERIE!

door Bonica Zijlstra
(kunsthistoricus en tuinenkenner)

In de zomer van 1983 ontmoette ik een gezellige man, die dol is op uitstapjes. Zo brachten we op een herfstmiddag een bezoek aan kasteel Amerongen. Na dwaling door het huis gingen we verder in de tuin. Opeens lag daar aan de overkant een oranjerie. Stel je voor dat je dààr woont, dacht ik, en gluurde stiekem naar binnen.

Kort daarna hoorde ik dat er op Amerongen een parttime conservator werd gezocht. De beloning was: bewoning van de oranjerie. Ik solliciteerde en werd aangenomen. Hartje winter ben ik verhuisd, met de poezen vanaf Utrecht jammerend in de auto. Vanuit een rumoerig studentenhuus aan een spoorlijn. Eenmaal op Amerongen was ik blij dat ik zo nu en dan een auto hoorde!

Stil en donker

De oranjerie van Amerongen is omstreeks 1880 gebouwd,

en rond 1960 voor de helft bewoonbaar gemaakt. In het niet bewoonde deel staan 's winters kuipplanten. Het enige dat ik daaraan moest doen, was het sluiten van de geïsoleerde luiken als het donker werd en vroom. De tuinman gaf eenmaal in de twee weken water. Hij zette zo nu en dan de deur open zodat er frisse lucht voor de planten binnenkwam. Het is in de winter 's avonds op Amerongen niet alleen erg stil, maar ook aardedonker. Toen er een strenge vorstperiode kwam, geloofde ik mijn ogen en oren niet. De grachten vrozen dicht. De ijsclub 'De Scheve Schaats' bouwde een koek en zopie tent en iedere middag en avond zwierde men rond het kasteel. In fel schijnwerperlicht, krassend in de maat van schallende schlagers. Ik krabbelde elke dag op mijn kunstschaatsen verwonderd een rondje. Er werd een kachelkje bij de kuipplanten gezet, dat 's nachts zijn uiterste best deed om de oranjerie vorstvrij te houden.

Geluiden

Met de lente kwamen er binnen al groene knoppen aan de kuipplanten. Buiten hing er een groen waas over de bomen. Er kwamen allerlei geluiden bij: gepraat, geroep en gehark van de tuinvrijwilligers elke maandagmiddag, vogelconcerten 'morgens vroeg, reigers die 's nachts ijzingwekkende kreten slaakten en uilen die luguber krasten. De tuinlieden zeulden de kuipplanten naar buiten, vrijwilligers boenden de oranjerie en richtten daar het Winkeltje in, dat al snel weer vers bezoek ontving. Ook de poezen werden wakker en gingen op jacht. Tot groot afgrijzen van al mijn bezoek, dat zich regelmatig geconfronteerd zag met bloedेरige prooien op het parket. Hoe meer de lente vorderde, hoe meer nieuwe geluiden ik hoorde. Het geplof van boten op de rivier en gewerschoten in de verte: ratels en donderbussen in de kersenboomgaarden van de Betuwe.

Uitzicht

Al bij een beetje zon zat ik op mijn terrasje en keek uit over de kasteeltuin en de uiterwaarden in de verte. In het hoogseizoen stroomde het bezoek toe. Het geknerp van het grind hield niet meer op, de bewonderende kreten voor de kuipplanten, borders en 'mijn' stokrozen waren niet van de lucht en de poezen kregen eindelijk de door hen gewenste niet aflatende aandacht.

Soms werd ik er wel eens kriegel van, als mensen met de neus tegen de ruit mijn interieur bewonderden. Vitrages

bleken een goede remedie, maar zonde van mijn uitzicht. Eén keer stonden er opeens mensen in mijn kamer. "Is dit het kasteel?" vroegen zij onwetend.

Overleven

Langzamerhand kwam de herfst in zicht. De sedums in de grote border werden steeds donkerder van tint, de stokrozen barstten van het zaad en de tamme kastanje liet met veel geruis en geplof zijn vruchten vallen.

Het Winkeltje werd opgeruimd en de kuipplanten gingen weer naar binnen. Elke keer weer hoopt iedereen dat ze de winter overleven.

Eén winter is het bijna misgegaan. Er waren geen duidelijke afspraken gemaakt. De tuinman dacht dat ik ervoor zou zorgen en ik dacht het omgekeerde. Gelukkig hebben de meeste planten het overleefd, ondanks de krakende vorst. Maar niet allemaal, en dat is nog steeds mijn grootste blamage.

In deze dagen zal ik voor mijn nieuwe baan naar een woning in Noord-Nederland verhuizen. Dat wordt wennen, want als ergens de seizoenen worden beleefd, dan is het wel in een oranjerie!

* Met dank aan de redactie van 'Mijn Landschap', Periodiek van de Stichting Het Utrechts Landschap, Winter 1990 voor toestemming om bovenstaande tekst over te nemen.

Het Bestuur van de Stichting Kasteel Amerongen
zoekt gegadigden voor
de deeltijdfunctie van

ASSISTENT-CONSERVATOR (m/v)

voor 12 uur in de week

Het huidige kasteel is gebouwd tussen 1673 en 1684. De inrichting is door de eeuwen heen intact gebleven en omvat o.m. belangrijke verzamelingen meubelen, wandtapijten, schilderijen, ceramiek, glaswerk en muziekinstrumenten. Met de bibliotheek, grote zaal, eetkamer, gobelinkamer, hal en galerij vormt Kasteel Amerongen één van de meest imposante adellijke woonhuizen in Nederland. De geschiedenis van het kasteel en de bewoners is zeer goed gedocumenteerd in het omvangrijke familiearchief.

De assistent-conservator verleent steun bij de hieronder genoemde museale werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van de conservator.

TAKEN

- bijwerken van inventaris en documentatie
- conservering van de collectie
- presentatie van de collectie
- organisatie van tentoonstellingen en evenementen
- het voeren van de dagelijkse correspondentie van het museum
- het verschaffen van informatie naar het publiek
- het verzamelen en verwerken van achtergrondinformatie betreffende museumvoorwerpen en onderzoek naar huis en bewoners

VEREIST

- studie of opleiding gericht op kunstgeschiedenis of museaal beheer
- goede contactuele eigenschappen
- typevaardigheid/tekstverwerking

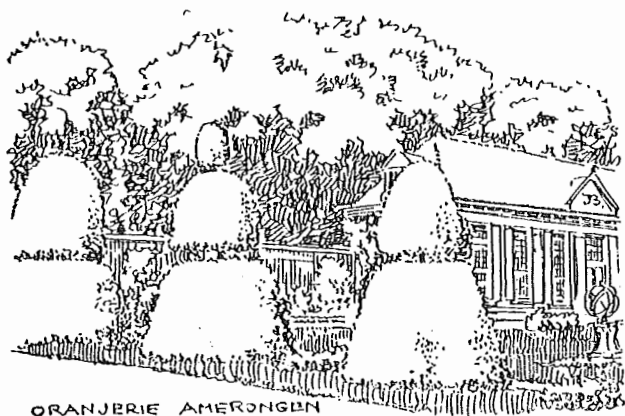
Door aanwezigheid en controle bij evenementen kunnen de werktijden soms variabel zijn (e.e.a. in overleg).
In ruil voor de werkzaamheden bewoont de assistent-conservator de fraai tot woonhuis verbouwde Orangerie die in de tuin van Kasteel Amerongen staat.

Schriftelijke reacties, vergezeld van een curriculum vitae kunnen worden toegezonden aan de secretaris van het stichtingsbestuur:

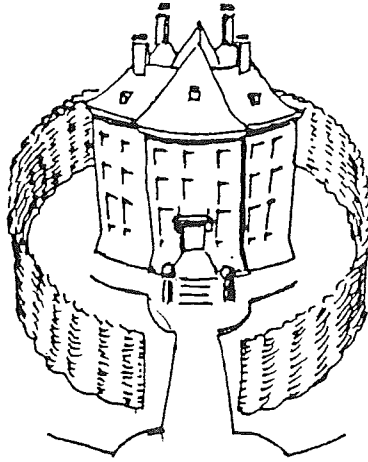
Mr. M.Ph.J. Plet,
Utrechtsestraatweg 47,
3958 BN Amerongen.

Nadere informatie kan worden ingewonnen bij de conservator Drs. A.W.A. van der Goes (woensdag/donderdag 03434-54212).

* * *

ORANGERIE AMERONGEN

ROND TUINEN IN AMERONGEN

22 JUNI 1991

W. W. H.

10.00 - 16.00 uur

Deze bijzondere gebeurtenis wordt georganiseerd door de Tuinkabouters van Kasteel Amerongen. Door aan de zegswijze "onbekend maakt onbemind" kracht toe te dichten hebben zij dit initiatief genomen om tuinliefhebbers de mogelijkheid te bieden eens te kijken in Amerongen. Ten eerste natuurlijk naar "hun tuin" d.w.z. de tuinen van Kasteel Amerongen met daarbij het Huis, maar zij hebben bovendien een tiental eigenaren van 'bijzondere' tuinen in dit dorp kunnen motiveren hun hekje wagenwijd open te zetten en herkenbaar te zijn aan rood-wit-blauwe vlaggetjes.

De financiële kant, want die zit er natuurlijk ook aan bij zo'n actie, geeft de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen de zo broodnodige speelruimte tot verwezenlijking van de doelstellingen.

Tuinkabouters, herkenbaar aan hun kasteelbutton, zijn op de ze dag alom aanwezig als gids of vraagbaak.

Toegangsk kaart f 11.- p.p., voor het kasteel, de kasteel-
tuinen, het park, plus een folder met plattegrond waarop
aangegeven zijn de opengestelde particuliere tuinen.
Te verkrijgen bij: VVV Amerongen, Drostestraat 20.

Donateurs van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen
hebben op de gebruikelijke wijze gratis toegang.
Hun toegangsk kaartje voor de opengestelde tuinen en de fol-
der met route-beschrijving is eveneens te koop bij de
VVV Amerongen (ander tarief).

DONATEURSKAART 1991 of Voor-het-leven niet vergeten!

* * *

H.F.R.-vB.

MANIFESTATIE 'BLOEM-SCHIK'

De afdeling Wijk bij Duurstede van de Koninklijke Maat-
schappij Tuinbouw en Plantkunde organiseert van 31 mei t/m
3 juni a.s. een groots bloemenfestijn op Kasteel Amerongen,
waarbij ook in het dorp diverse mooie locaties betrokken
worden.

Elke Manifestatie kent een eigen thema. Hoewel Kasteel
Amerongen geen middeleeuws kasteel genoemd mag worden,
blijkt voor het thema - met een knipoog naar die middel-
eeuwen - "De Oude Middeleeuwse Gilden" te zijn gekozen. De
laatste dag van mei worden wedstrijden georganiseerd, voor
bloemisten, amateurs en bloembinders in opleiding. Een en
ander is dan niet toegankelijk voor het publiek : het kas-
teel is gewoon open. De eindresultaten zijn de volgende
dagen te bewonderen tijdens een expositie in het Huis en
verder op het terrein.

Ter afwisseling wordt er werk tentoongesteld van liefheb-
bers op het gebied van allerlei vaardigheden, o.a. potten-
bakken, schilderen, droogbloemen, tekenen, houtbewerken.
Gast-schikkers zijn uitgenodigd: er is hoge kwaliteit
bloemwerk van binnen- en buitenlandse schikkers te ver-
wachten.

Openingstijden:

zaterdag	1 juni	10.00 - 20.00	uur
zondag	2 juni	11.00 - 20.00	uur
maandag	3 juni	10.00 - 19.00	uur

Andere activiteiten zijn:

- Geranium- en Groenmarkt
- Demonstratie Bloemsierkunst
- Groei & Bloei informatie- en boekentafel
- Kunstmarkt op 1 juni
- Folkloristische optredens op 2 juni

* * *

BOEKEN TE KOOP

Weer een unieke kans! Er zijn opnieuw twee exemplaren te koop, die liefhebbers de kans bieden een waardevolle aankoop te doen en bovendien eens dieper in de geschiedenis van het kasteel te duiken. Het gaat om:

"HET KASTEEL AMERONGEN EN ZIJN BEWONERS"

door mevrouw A.W.J. Mulder, Uitgave Maastricht 1949;

190 bladzijden; de illustraties bestaan uit foto's.

Zoals bekend is dit werk de enige monografie (verhandeling over één onderwerp) die er over Kasteel Amerongen bestaat. Prijs: f 175,- per stuk.

Bent U geïnteresseerd, dan kunt U contact opnemen met mevrouw A. Eyffius, Kasteel Amerongen tel. 03434 - 54212, op werkdagen tussen 10.00 en 12.00 uur.

* * *

BERICHT VAN HET MUZIEKFRONT

Terugblikkend op het jaar 1990.

In financieel opzicht gesproken - een aspect waar meestal aan voorbij gegaan wordt bij een onderdeel als de muziekcommissie - (immers, wie echt kunst en kwaliteit beoogt laat zich toch niet door het slijk der aarde weerhouden en al hebben we dan geen enkele vorm van subsidie voor onze concerten, het ging toch altijd goed)..... in financieel opzicht gesproken, hebben we ons rap uit de dreigende nesten gewerkt.

Te hoge honoraria, terugloop bezoekers (restauratie) en verlies op de kindervoorstelling, brachten ons weliswaar niet op de rand van bankroet, maar wel onze penningmeesteresse ertoe een knipperlicht te ontsteken.

Het organiseren van extra activiteiten in de zomermaanden, zoals het concert van het Franse Studentenkorps met het Utrechts Symfonie Orkest of het concert met Honderd Blazers in de tuin (zelf stoelen meebrengen), kostte de commissieleden wel grote delen van hun vakantie, maar spekte de kas dermate, dat het sein weer op veilig kon worden gezet.

De knip nog even op de beurs is echter geboden bij het "kopen" van de nieuwe serie, maar het lukt. Nu hopen we aan het eind van de zomer zo ver te zijn, dat we in het najaarsprogramma een kindervoorstelling (waar altijd geld bij moet, maar wie de jeugd heeft, heeft de toekomst) kunnen opnemen als extra activiteit.

* Een vast hoogtepunt 's zomers wordt het nu extra ingevoegde " Jazz-at-the-Castle". Noteren dus!

Intussen is gebleken dat de door ons gehanteerde formule werkt en zijn vruchten afwerpt:

a. Iedere concertganger dient zich gast op Kasteel Amerongen te voelen en dienovereenkomstig behandeld te worden.

b. Het gebodene heeft een zeer hoge kwaliteit.

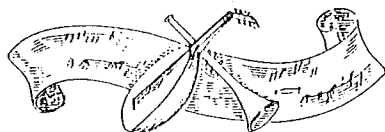
Bij de samenstelling van het programma wordt naast de kwaliteit gelet op de juiste verdeling van de hoogtepunten. De eerste helft van de serie dient even aantrekkelijk te zijn als de tweede.

Het eerste deel van de serie '90/'91 heeft dankzij de grote toeloop (de concerten waren ver van te voren uitverkocht) aan onze wensen: de financiën op peil, en aan ons streven: belangstelling wekken voor Kasteel Amerongen, voldaan.

We blijven echter uw waardering en steun in de vorm van uw komst nodig hebben met daarbij óók reclame.
We rekenen op u!

Namens de muziekcommissie,

Herman O. de Roode

KASTEEL AMERONGEN
HUISCONCERTEN 1991

Mogelijkheid tot bijwonen van de intieme concerten in sfeervolle ambiance van Kasteel Amerongen.

De concerten beginnen om 20.00 uur

Toegangsprijs: f 17,50 p.p. (donateurs, 65+, CJP f 15,--)

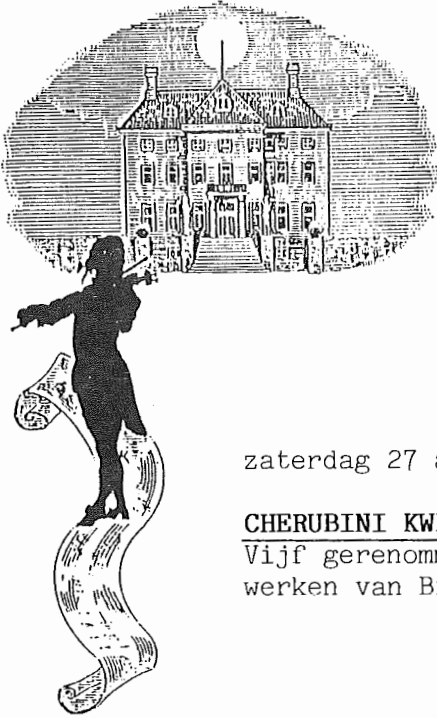
Abonnement : f 45,00 p.p. (alleen donateurs f 40,--)

Kaartverkoop :	Boekhuis "Het Kompas"	V.V.V.
	Overstraat 9	Drostestraat 20
	Amerongen	Amerongen
	03434-57006	03434-52020

Betaling : Contant of tot een week voor het concert:
Bankrek: 94.16.74.525
giro bank: 821000 Gelders-Utrechtse Spb.
t.g.v. Muziekcommissie Kasteel Amerongen.

- E X T R A -

Zaterdag 29 juni 1991 : JAZZ AT THE CASTLE
Jazz-show met mogelijkheid tot dansen
in koetshuis en stallen.
Noteer de datum! Let op aankondigingen
in de pers!!

CONCERT
PROGRAMMA

zaterdag 27 april 1991:

CHERUBINI KWINTET

Vijf gerenommeerde strijkers met werken van Brahms en Cherubini.

zaterdag 25 mei 1991:

GRONINGER GITAARDUO

"Zij vormen een van de zeer weinige gitaarduo's van wereldklasse" (rec.).
Werken van Bach, De Falla en anderen.

zaterdag 15 juni 1991:

ELLEN CORVER EN PETER BRUNT

Piano-vioolduo. Twee talentvolle, vele malen onderscheiden kamermuziekspelers met sonaten van Schumann en Schubert.

NIEUW : HET REDACTIE TRIO.

Zeer snel werd de open plaats bij de redactie weer bemand, door de heer B.E.O. van der Laan, lid van het Vriendenkring bestuur en door Cathinka Huizing - "onze" huisbehaarster van Kasteel Amerongen. Van haar treft u in dit bulletin een tweetal artikelen aan.

Verfrissend is de nieuwe inbreng en het enthousiasme; dat werkt zeer inspirerend, wat de inhoud van het bulletin zeker ten goede komt.

Ter illustratie van een artikel gebruiken we fotocopieën in plaats van foto's. Dit is een kostenbesparende oplossing, maar wel een uit nood geboren. Wanneer een afdruk niet scherp is, dan ligt dat beslist niet aan de drukker! Wilt u een Bulletin van Kasteel Amerongen ook eens ter inzage geven aan iemand in uw naaste omgeving?

H.F. Rotgans-van Blerkom

* * *

COLOFON

STICHTING VRIENDENKRING KASTEEL AMERONGEN

Kasteel Amerongen, Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen
tel.: 03434 - 54212

Open: 1 april - 1 november
dinsdag t/m vrijdag 10 - 17 uur
za-, zon- en feestdagen 13 - 17 uur
maandag's gesloten.

Redactie: drs. C.Z. Huizing
B.E.O. van der Laan
Eindredactie: H.F. Rotgans - van Blerkom

Achtste jaargang, Voorjaar 1991.

Druk: offset

Print '81, Doorn.

INSTALLATIEBEDRIJF

MEIJER AMERONGEN

OVERSTRAAT 11 - TEL. 03434 - 51233

elektrotechnisch installatiebureau ★ gas- en waterfitter ★
lood- en zinkwerken ★ centrale verwarming ★ ventilatie ★
sanitaire-, huishoudelijke-, elektrische artikelen

Aannemersbedrijf

M. Kleinveld en Zn. B.V.

Rijnstraat 1
3958 BE Amerongen
tel: 03434 - 51756
54208

Ook voor hout- en plaatmateriaal

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is

opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam te zijn bij de exploitatie en restauratie van Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige inventaris. Donateurs genieten, op vertoon van hun donateurskaart, gedurende de openingstijden vrije toegang tot het kasteel, het park en de tuinen, terwijl zij reductie ontvangen op alle evenementen, zoals concerten, lezingen en andere bijzondere gebeurtenissen.

Voor minimaal f 25,-- per jaar bent U al donateur. Het is ook mogelijk donateur voor het leven te worden (minimaal f 250,--). Als donateur ontvangt U driemaal per jaar het bulletin.

Het postbanknummer van de Stichting is 6163. Meer informatie tussen 10.00 en 15.00 uur op het kasteel, tel. 03434 - 54212.

* * *

Concerten:

op Kasteel Amerongen worden regelmatig huisconcerten gegeven. Raadpleeg de concert-agenda voor data, abonnement of het reserveren van losse kaarten.

